

در گذشتگان

آیت الله جعفری

استاد بزرگ فلسفه و کلام شیعی، آیت الله حاج شیخ محمدرضا جعفری، یکی از علمای بزرگ تهران بود. فقید سعید در صبح جمعه ۷ شوال المکرم ۱۳۵۰ ق (۱۳۱۰ ش)، در نجف اشرف، در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش آیت الله شیخ نصرالله اشکوری (۱۳۱۰ - اول شعبان ۱۳۶۴ ق)، یکی از فضیلات نامی نجف و از شاگردان خاص آیات عظام: سید ابوالحسن اصفهانی و میرزای نائینی، و نویسنده تقریرات درس آنان بود.

آن مرحوم، پس از کودکی، با جدیت و تلاش فراوان و با بهره گیری از قوت هوش و قدرت حفظ و استعداد بسیارش، همراه با برادر کوچک ترش آیت الله حاج شیخ محمدصادق جعفری (۱۳۵۴-۱۴۱۹ ق) به تحصیل علوم دینی روی آورد و ادبیات را نزد مرحوم شیخ محمدعلی مدرس افغانی فرا گرفت؛ سپس سطوح را نزد حضرات آقایان: شیخ عبدالصمد یزدی (منطق)، شیخ صدرا بادکوبی (اسفار و شرح منظومه)، شیخ

عبدالجلیل عادل (هیأت و نجوم)، میرزا محمد اردبیلی، شیخ علی کشانی، شیخ مرتضی لاهیجی، سید احمد اشکوری و میرزا حسن یزدی آموخت و پس از آن به دروس سطوح عالی آیات عظام: سید عبدالاعلی سبزواری و سید محمد روحانی حاضر شد و پایه علمی خویش را استوار نمود و این درس ها را با آیت الله شهید سید محمدباقر صدر و اخوان انصاری قمی: حجج اسلام حاج شیخ احمد و حاج شیخ محمود مباحثه می نمود. سپس هر چهار نفر به درس های فقه و اصول آیت الله العظمی خویی و مرحوم آیت الله حاج سید محمد روحانی حاضر شدند و بهره های فراوان بردند و از شاگردان شاخص و ویژه آن دو بزرگوار محسوب شدند. آن مرحوم، بسیار مورد توجه آیت الله خویی بود و در مجالس شبانه معظم له - که برای تعلیق بر «وسيلة النجاة» تشکیل می شد - شرکت می نمود و مورد عنایت و تجلیل استادش بود، و از او به دریافت اجازه اجتهاد و شهادت خبرویت و چیرگی در فقه و تاریخ و عقاید نایل آمد و در سفر مرحوم آقا به لندن برای درمان در سال ۱۳۹۱ ق، همراه او بود. او، زبان انگلیسی را به خوبی آموخت و بر آن مسلط شد و از آن برای ارشاد و هدایت دیگران بهره گرفت و به نمایندگی از آیات عظام: آقای حکیم و آقای خویی، در سال ۱۳۸۲ ق به اندونزی رفت و بسیاری از مردم را به تشیع رهنمون ساخت.

او، در نجف اشرف، در سال ۱۳۷۹ ق به عضویت «جماعة العلماء» - که برای رهبری فکری و دینی جوانان عراق و مبارزه با امواج شوم کمونیستی پدید آمده بود - درآمد و مسئولیت اداره «مجله الاضواء» را بر عهده گرفت و کلاس های متعدد و

محاضرات هفتگی در عقاید اسلامی تشکیل داد و در تعمیق باورهای اسلامی، سخت کوشید و در سال ۱۳۸۵ ق در «کلیه الفقه» به تدریس تاریخ و تفسیر و کلام و اصول فقه پرداخت و شاگردانی پرورش داد. در اخراج ایرانیان در سال ۱۳۹۲ ق توسط رژیم بعث عراق، از آن کشور اخراج شد و در تهران رحل اقامت افکند و همراه با پدرش و جمعی از علمای تهران، در مؤسسه جهانی به ترجمه کتاب‌های اصیل اسلامی به زبان انگلیسی پرداخت که از آن جمله می‌توان به اصول کافی، نهج البلاغه، تفسیر المیزان، اقتصادنا و مفاتیح الجنان اشاره کرد. در همین زمان برای تدریس در دانشگاه از او دعوت شد که او نپذیرفت.

وی با تسلط و چیرگی اش بر زبان انگلیسی، اشراف بر ترجمه کافی و نهج البلاغه را پذیرفت و بر آنها تعلیقات فراوان - در شرح موارد مشکل و حل لغات مبهم و معادل یابی کلمات عربی - نگاشت و تصحیح و تعدیل متن را انجام داد. او در طول چهل سال اقامتش در تهران، کتابخانه‌ای عظیم، با ده‌ها هزار کتاب عربی، فارسی و انگلیسی گرد آورد و بیشتر آنها را مطالعه کرد و بر آنها حاشیه نگاشت و فواید آنها را استخراج کرد. به نوشته استاد علامه مرحوم سیدعبدالعزیز طباطبایی: «او با مطالعه فراگیرش، به دانش گسترده و احاطه به علوم مختلف و چیرگی و خبرویت دست یافت و بدون مبالغه می‌گویم: من در زمان خودمان، مانند او در گستره اطلاعات و دامنه معلومات و کثرت محفوظات نمی‌شناسم».

از تألیفات اوست:

۱. منتخب مسند احمد؛
۲. منتخب تاریخ ابن عساکر؛
۳. تعلیقات بر «البيان» آیت الله خویی؛
۴. تعلیقات بر «طبقات اعلام الشیعه» علامه تهرانی؛
۵. تعلیقات و شروح بر کتاب «کافی» - در ترجمه انگلیسی آن (چاپ شده)؛
۶. شرح عقاید صدوق (چاپ شده) - همراه با مقدمه مفصل در علم کلام؛
۷. طبقات متکلمی الشیعه؛
۸. تحقیق و تعلیق بر «خلاصة الاقوال» علامه حلی؛
۹. هشام بن الحکم؛
۱۰. ابوحنیفه؛

۱۱. حیاة الطبری مؤلف مجمع البیان؛

۱۲. السقیفة؛

۱۳. فدک؛

۱۴. رساله فی الغدیر (چاپ شده در سخنرانی های کنگره

چهاردهمین قرن غدیر در لندن - ۱۴۱۰ ق)؛

۱۵. الاسماعیلیه؛

۱۶. تقریرات درس فقه و اصول آیت الله خویی؛

۱۷. اشراف بر «موسوعة الامام الحسين عليه السلام» در

بیست مجلد؛

۱۸. مجموعه مقالات و مقدمه ها بر کتب.

سرانجام آن عالم بزرگ، در روز پنجشنبه ۴ آذر ۱۳۸۹ ش

(۱۸ ذیحجه الحرام ۱۴۳۱ ق) - سالروز عید غدیر - در ۷۹

سالگی بر اثر بیماری چشم از جهان فرو بست و پیکر پاکش پس

از تشییع در تهران و قم، و نماز آیت الله العظمی وحید خراسانی

بر آن، در روز یکشنبه (۷ آذر) به نجف اشرف انتقال داده شد و

در قبرستان وادی السلام، به خاک خفت.

(با استفاده از نوشتار استاد سیدعبدالعزیز طباطبایی در:

الغدیر فی التراث الاسلامی، ص ۲۲۷-۲۲۹).

ناصرالدین انصاری قمی